
RECENZE

616-089.5

„ANESTESIOLOGIE“, SZN, PRAHA 1965

Keszler—Minář—Pokorný a spolupracovníci

Českoslovenští anesteziologové dostali k vánocům 1965 pěkný dárek v podobě dlouho očekávané knihy „Anesthesiologie“. V prudce se rozvíjejícím oboru, jakým anesteziologie po druhé světové válce je, byla patnáctiletá mezera od vydání Spinadelovy „Klinické anesthesiologie“ nepříjemně pocítována jak staršími pracovníky, tak i mladými adepty, kterým chyběla moderní monografie shrnující uceleně problematiku oboru.

Kniha, kolektivní dílo 16 autorů, je koncipována jako učebnice a rozdělena do části obecné (cca $\frac{2}{3}$ obsahu) a části speciální. První kapitola obecné části tradičně informuje o náplni oboru jako lékařské specializace a o dějinách anesteziologie a resuscitace, zde zkráceně se zvláštním přihlédnutím k vývoji v českých zemích. Druhá kapitola uvádí nejprve nejdůležitější pojmy a zákony fyziky plynů a v další části je vysvětlen vztah mezi chemickou strukturou a anestetickými vlastnostmi látek. Podle mého názoru by následující přehled o fyzikálně chemických vlastnostech jednotlivých látek měl být spíše zařazen do kapitoly farmakologie. Poučení o studované látce by

tak bylo rychlejší, bez nutnosti vyhledávat odkazy. Pěkný je přehledný popis metod analýzy plynů a par anestetik, mnozí anesteziologové by jistě uvítali ještě poněkud širší a podrobnější zpracování této laboratorní části.

3. kapitola je věnována fyziologii a patofyziologii důležitých orgánů a systémů. Velmi pěkně jsou zpracovány první 4 statě — fyziologie nervového systému, nervově svalového přenosu, dýchání a oběhu. Stručně, ale výstižně jsou zde podány nejdůležitější poznatky, které mají význam pro klinickou praxi. Ve statě o endokrinních regulacích je shrnuto učení o závažové reakci. Další oddíl pojednává o fyziologii a patofyziologii metabolismu vody a elektrolytů, kde jsou přehledně vysvětleny nejdůležitější teoretické poznatky této disciplíny a dány krátké praktické pokyny k terapii. Vhodné by snad bylo doplnit tuto statě přehledem laboratorních metod. Text celé kapitoly je doplněn názornými schémata a tabulkami.

Ve 4. kapitole je systematicky probrána farmakologie látek používaných v anesteziologii. Jsou zde uvedena anestetika celková i místní, premedikační

látky, neuroplegika, ganglioplegika a ostatní pomocné léky. Chybí zde zmínka o některých nověji používaných preparátech, jako např. methoxyfluranu, propanididu, dehydrobenzperidolu, fentanylů aj. Jistě velkou část viny na tom má dlouhá technická příprava vydání knihy, takže zde nejsou obsaženy novinky posledních 3 let.

5. kapitola pojednává obecně o předoperační přípravě a premedikaci. Zde postrádám vysvětlení a zdůraznění požadavku lačnosti a prázdného žaludku u nemocných podrobujících se operaci. Anesteziologům má být tato otázka jistě jasná, z praxe však víme, že tato zásada nebývá vždy dodržována, často jen z důvodů urychlení provozu operačních oddělení. Soudím, že zasluhuje důrazné připomenutí, ne jen nepřímou zmínku o „hladovějícím a žíznícím nemocném“ ve stati o premedikaci. Diskutabilní je dále tvrzení, že fenothiazinové preparáty (chlorpromazin, promethazin, levomepromazin) jsou „velmi vhodné“ k premedikaci v neurochirurgii. Nesouhlasí to též s vývodem uvedenými ve speciální stati o premedikaci při anestézii v neurochirurgii (str. 469—470).

Kapitola 6. je věnována otázce celkové anestézie. Náplň této obsažné kapitoly je přehledně rozdělena do jednotlivých statí, pojednávajících o obecných principech celkové anestézie, o přístrojích a pomůckách k anestézii, o intubaci, o technice inhalační a i. v. anestézie vzhledem k použité látce, o svalové relaxaci a o některých zvláštních metodách, jako je umělá hypotermie, řízená hypotenze apod. Velmi důležitý obsah je podán didakticky jasně, s citem pro klinickou praxi a je doplněn přehlednými obrázky. Kombinace fotografie se schématem je velmi instruktivní. Není opět vinou autora, že kniha popisující stav k r. 1961—62 vyšla teprve koncem r. 1965 a je v jistém smyslu zastaralá, když neuvádí anestézii methoxyfluranem, relaxans toxiferin apod. Naopak předbílá dobu, když jmenuje mezi obchodními preparáty Hydroxydion Spofa.

S kritickým pohledem na současnou praxi je napsána 7. kapitola o místní anestézii. Je třeba souhlasit s autorkou, že dnes není místní anestézii věnována náležitá péče. Přitom dobrá místní anestézie může často aspoň částečně vyřešit problém, s kterým si celková anestézie nedovede zatím poradit, jako je např. ambulancní anestézie. Bylo by užitečné, kdyby se zde poučili všichni, kteří pracují s místními anestetiky, zejména např. bronchoskopisté, o toxických reakcích a jejich léčbě.

V následujících dvou úzce souvisejících kapitolách o komplikacích při anestézii a po ní a o pooperační péči se dobře poučíme o nenormálnostech operačního průběhu. Teprve zde ve stati o regurgitaci a zvracení najdeme některé pasáže, které měly být podle mého soudu uvedeny v kapitole o přípravě.

Ve speciální části je řešena problematika anestézie jednak vzhledem k věku a komplikujícím onemocněním, jednak vzhledem k druhu operačního výkonu. Logickým uspořádáním, přehledností i cennými praktickými připomínkami vyniká kapitola o anestézii u dětí. Nezvykle však působí označení „atresie hltanu u novorozenců“ a nedovedu si zdůvodnit tuto změnu v nomenklatuře. Ve 3. kapitole jsou postupně probrány zásady anestézie při komplikujícím onemocnění důležitých orgánů a při některých patolo-

gických stavech. Jsou zde zdůrazněny odůvodněné zásady, které pak v praxi bohužel nebývají dodržovány, jen z důvodů urychlení provozu a snížení ošetřovací doby.

Následuje řada kapitol o volbě a vedení anestézie při různých operačních výkonech podle chirurgických oborů i podle operovaných orgánů. Souhrnně je možno zhodnotit tuto část jako zdařilou, i když snad někde je příliš zdůrazněn postup praktikovaný na pracovišti jednotlivých autorů a nejsou uvedeny metody obecněji užívané. Hlavním autorům se nepodařilo např. sjednotit v knize názor na anestézii hydroxydionem při poruše ledvin. Ve stati o urologické anestézii (str. 515) se praví, že u vážnějších poruch ledvin je hydroxydion vhodný, v obecné části na str. 269 naopak u pokročilých chorob ledvin hydroxydion kontrindikován a na str. 458—459 je stanovisko spíše odmítavé. Sám nepovažuji různé hodnocení u několika autorů za nepřirozené, ztěžuje však orientaci a poučení méně zkušeným čtenářům této učebnice. O správném pochopení anesteziologovy práce svědčí úvodní věty statě o anestézii v neurochirurgii, které mají širší platnost pro všechny obory. Vzájemné respektování aspektů anesteziologických a aspektů chirurgických je nezbytným předpokladem zdárné spolupráce a je nutno je brát souběžně v úvahu při hodnocení výsledků.

Na první pohled úhledná kniha má při bližším zkoumání některé formální nedostatky. Estetický dojem z grafické úpravy obálky a vazby může být samozřejmě různý. Ačkoli papír se zdá poměrně slušný, tisku nebyla věnována nejlepší péče. Na některých stránkách se zřejmě příliš šetřilo tiskařskou černí, mnoho písmen v textu je nedotisknutých, jakoby s okousanými konturami, jiná naopak jsou nadměrně obézní. Často utíkají písmena z řádků. Ve 2 exemplářích knihy, které jsem měl příležitost prohlédnout, tomu tak je. S lítostí pak srovnávám s publikacemi stejného druhu tištěnými v cizině. V některých kapitolách nedopadlo nejšťastněji rozlišení důležitých částí textu a nadpisů. Nejnápadnější je to ve farmakologické kapitole, kde jména preparátů v záhlaví jednotlivých oddílů jsou vytištěna naprosto nevýrazným typem písma.

V knize použitý pravopis cizích slov zkomplikoval ještě více naši gramatickou praxi. Stačí srovnat třeba s pravopisem článků v č. 8 Rozhledů v chirurgii z r. 1965, vydávaných ve stejném nakladatelství. Dnes asi u nás nikdo neví, co je správné, ale měli bychom se sjednotit a užívat jeden pravopis. Stejně tak jazykoví korektoři Státního zdravotnického nakladatelství. Osobně navrhuji, aby to byl pravopis použitý v učebnici, ačkoli i zde mi nejsou dobře pochopitelné rozdíly v psaní přejatých slov. Pro ilustraci uvádím některé příklady vybrané z textu: ischémie—diuréza—anamnesa, diagnosa—narkósa, pneumotorax—patologický—terapie—synthesa. Možná, že v příštím vydání by se uplatnil vedle slovníku synonym a pravopisný slovník.

Celkový dojem z díla je přes uvedené nedostatky radostný a autorům můžeme poděkovat za dobře vykonanou práci, která jistě nebyla snadná. Knize přejeme příznivé přijetí a brzké 2. vydání. Má právo na to, aby se stala základním dílem domácí anesteziologické literatury.

Dr. Jaroslav Vecko